

e-Ecofarming

Situace ve vzdělávání v ekozemědělství v České republice
Alžběta Strnadová

Tato analýza je dokument vypracovaný jako podklad k vzdělávacímu projektu e-Ecofarming

Čeští partneři v projektu :

KTP Společnost pro kvalifikaci na trhu práce

Živý venkov o.s.

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie. Za obsah publikací odpovídá výlučně autor. Publikace nerepresentují názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejich obsahem.

OBSAH:

1. Současná situace v ekologickém zemědělství v České republice	3
1.1 Těžké začátky	3
1.2 Rychlý rozvoj	3
1.3 Ekozemědělství v České republice dnes	5
1.4 Legislativa pro ekologické zemědělství a kontrola EZ	9
2. Současné možnosti vzdělávání v ekologickém zemědělství	11
2.1 Vzdělávací možnosti poskytované státem	11
2.2 Vzdělávací možnosti poskytované nevládními organizacemi	13
2.2.1 Obchodní společnost PRO-BIO	13
2.2.2 Bioinstitut – Institut pro ekologické zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny	19
2.2.3 Epos – Spolek poradců v ekologickém zemědělství ČR	20
2.2.4 Další angažované instituce	25
3. Výzvy ve vzdělávání ekozemědělců	26
Seznam literatury	28

1. Současná situace v ekologickém zemědělství v České republice

1.1. Těžké začátky

Ekologické zemědělství – právě tak jako všechny ostatní ekonomické, sociální a politické jevy – bylo v České republice zásadně ovlivněno zlomem, jenž přišel v listopadu 1989. Události s ním spojené jsou známy pod názvem sametová revoluce. Ačkoli komunistický režim, který v naší zemi tvrdou rukou vládl dlouhá desetiletí předcházející revoluci, kladl obrovský důraz na rozvoj zemědělství, pro ekologické postupy nebo produkci výrobků v BIO kvalitě měl pramalé pochopení. Právě naopak, celkově zestátněné zemědělství bylo absolutně zaměřené na kvantitu, ale už nikoli na kvalitu produkovaných plodin. Zatímco jednotná zemědělská družstva tedy na 105 procent splňovala množstevní plány vlády, o faktické hodnotě těchto produktů nemohla být ani řeč. Z výše uvedeného shrnutí „předlistopadového“ období jasně vyplývá, že obnova funkčního zemědělství, natož pak rozvoj zcela nového, ekologického přístupu, rozhodně nebyla snadná ani po sametové revoluci.

Jak popisuje ročenka 2006 vypracovaná Bioinstitutem na téma organického zemědělství: „V České republice se hnutí organického zemědělství začalo formovat v polovině osmdesátých let. První tři farmy v Jeseníkách a Bílých Karpatech se začaly transformovat na organické v roce 1989 a v letech 1990-1991 vzniklo již pět asociací organického zemědělství.“

1.2. Rychlý rozvoj

Překotný rozvoj ekologického farmářství můžeme snadno demonstrovat na statistice, již zveřejnilo Ministerstvo zemědělství ČR v roce 2005 jako součást celkové zprávy o stavu ekologického zemědělství u nás. Z následující tabulky je patrné, že za prakticky prvních 15 let své existence počet ekologických zemědělců narostl z původních 3 na závratné číslo 829 v roce 2005 a stejně tak rozloha ekologicky obdělávané půdy se z pouhých 480 hektarů rozrostla na téměř 255 tisíc hektarů.

Tabulka 1: Rozvoj ekologického zemědělství v České republice v letech 1990-2009

Rok	Celkový počet ekologických producentů	Celková výměra ekologicky obdělávané půdy (ha)	% celkové výměry zemědělského půdního fondu
1990	3	480	-
1991	132	17'507	0,41
1992	135	15'371	0,36
1993	141	15'667	0,37
1994	187	15'818	0,37
1995	181	14'982	0,35
1996	182	17'022	0,4
1997	211	20'239	0,47
1998	348	71'621	1,67
1999	473	110'756	2,58
2000	563	165'699	3,86
2001	654	217'869	5,09
2002	721	235'136	5,5
2003	810	254'995	5,97
2004	836	263'299	6,16
2005	829	254'982	5,98
2006	963	281'535	6,61
2007	1318	312'890	7,35
2008	1946	341'632	8,04
2009	2689	398'407	9,38

Z dalších důležitých informací, uvedených v ročence Ministerstva zemědělství citujeme několik momentů, které změnilly tvář českého ekologického zemědělství:

„V roce 1990 byla poprvé vyplacena finanční podpora. Ta byla zrušena ještě téhož roku, ale opět

obnovena v roce 1998. V roce 1993 byl představen jednotný systém inspekce, a živočišné produkty a potraviny začaly být označovány známkou BIO. V roce 1995 byl inspekční a certifikační systém akreditován Mezinárodní federací hnutí ekologických zemědělců (IFOAM) a s autorizovanou inspekční organizací byla podepsána dohoda o supervizi.

Díky tomu bylo možné začít české živočišné produkty vyvážet a zlepšovat mezinárodní pozici českého ekologického zemědělství. V roce 2000 byly české standardy ekologického zemědělství sladěny s těmi unijnímu. Zároveň byl 2000 rokem, kdy byla Česká republika přidána na Seznam třetích zemí, a tudíž mohla začít exportovat do zemí EU.“

Další vývoj českého ekologického zemědělství představme ve zkratce. V ročence Ministerstva zemědělství se dočítáme, že „ v roce 2005 poprvé klesla výměra ekologicky obdělávané půdy. Tento pokles činil 8 317 hektarů a počet farem se snížil o 7. Žádný výzkum zatím nezjistil, co bylo příčinou onoho snížení. Můžeme se pouze dohadovat, že oněch 7 farem, které opustily systém ekologického zpracování, tak učinily na základě přísných a administrativně náročných inspekcí a komplikací souvisejících s naplňováním požadavků ekologického zemědělství. Dalších 8 ekologických farem bylo zrušeno Ministerstvem zemědělství.“

Z Tabulky 1 můžeme vyčíst o závěrečné srovnání: O dalších 143,5 hektarů se ekologicky obdělávaná půda rozšířila mezi léty 2005 a 2009. Více než trojnásobný oproti roku 2005 byl ovšem v roce 2009 hlavně počet producentů ekologických produktů, což je velmi dobré znamení pro české ekologické zemědělství.

1.3 Ekozemědělství v České republice dnes

Jednotlivé regiony naší země, ač není Česká republika příliš rozlehlá, mají svá určitá specifika kulturní a společenská, tak také hospodářská a zvláště zemědělská. Jak správně vystihl Mark Resnicoff ve své zprávě o ekologickém zemědělství v ČR z března 2010: „Rozložení ekologických zařízení po České republice není příliš vyrovnané. Přes 33 procent ekologických podniků je soustředěno ve Zlínském a Olomouckém kraji. Další oblasti s vysokým počtem ekologických farem jsou například jižní Čechy, Plzeňsko a Ústecko. Několik ekologických farem stojí také na Pardubicku, v kraji Vysočina a ve Středočeském kraji. Česká vláda doufá, že se podaří rozšířit ekologické hospodaření i do těchto regionů a vyrovnat poměr orné půdy a luk.“

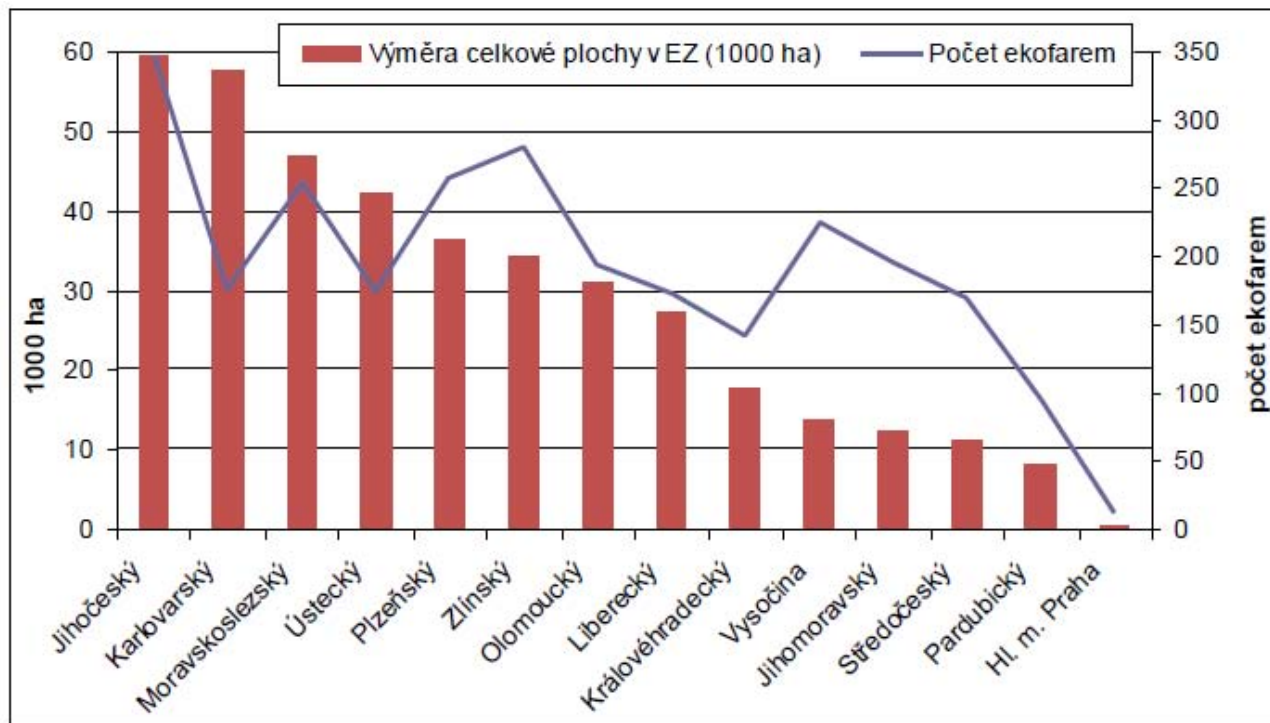
Dle oficiálních údajů MZe, získaných od kontrolních organizací, vzrostla celková výměra ekologicky obhospodařovaných ploch na téměř 400 tis. ha k 31.12.2009, což představuje 9,38 % podíl na celkové zemědělské půdě ČR (viz. Tab. 1). V absolutním vyjádření jde o nejvyšší nárůst plochy v celé historii vývoje EZ (tj. nárůst o 56 775 ha). Obdobně i nárůst počtu registrovaných ekologických zemědělců na celkových 2 689 subjektů (tj. o 743) představuje nejvyšší absolutní nárůst od roku 1990. Ke konci roku 2009 hospodařilo ekologickým způsobem přes 8 % registrovaných zemědělských podnikatelů v ČR. Průměrná velikost ekofarmy poklesla na 148 ha v roce 2009 a trvale klesá od roku 2001, kdy dosáhla největší výměry 333 ha.

Znamená to, že do EZ vstupují nově farmy s nižší výměrou a dále je to také způsobeno dělením stávajících farem na menší celky v rámci vstupu tzv. mladých zemědělců. Přesto stále platí, že výměra průměrné ekofarmy je větší než průměrná výměra farmy konvenční.

Zvláštní kapitolu vývoje českého ekologického zemědělství tvoří souběh ekologického a konvenčního hospodaření. Z celkového počtu 2 739 respondentů uvedlo 289 ekofarem (tj. 10 %), že provozovalo v roce 2009 souběžně ekologické i konvenční hospodaření, což je stejné procento jako v loňském roce. Z tohoto počtu 72 ekofarem (tj. 25 %) provozovalo konvenčně jak rostlinou, tak živočišnou výrobu. Téměř polovina ekofarem (134 subjektů) uvedla, že v roce 2009 hospodařila konvenčně na zemědělské půdě, a to převážně půdě orné. Zbýlá čtvrtina ekofarem (83 subjektů) provozovala konvenční chov zvířat, nejčastěji šlo o chov skotu s výrazným podílem chovu dojníc, následně o chov prasat a koní (viz. Tab. 13).

V roce 2009 tedy ekofarmy obhospodařovaly konvenčním způsobem celkem 73 852 ha zemědělské půdy, z toho téměř 90 % tvořila orná půda, 8 % TTP a 2 % trvalé kultury. Přičemž plochy konvenčně obhospodařované orné půdy připadající na ekofarmu se pohybovaly v rozmezí od velmi malých výměr (0,02 ha) až po výměru 7 567 ha (5 ekofarem nad 2 000 ha). U TTP bylo rozpětí od 0,16 ha až po 1 981 ha (nad 500 ha u 2 ekofarem) a plochy TK zaujímaly od 0,12 ha do 246 ha.

Graf 1: Počet a podíl ekologických farem v jednotlivých regionech ČR.

Zdroj: Mze (údaje vždy k 31.12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Ze shrnující zprávy Marka Resnicoffa dále vyplývá, že s velkým nárůstem oblíbenosti BIO produktů poptávka po nich stále výrazně převyšuje jejich nabídku. „Nejširší nabídku potravinových výrobků nabízejí specializované obchody sdružené v asociaci PRO-BIO. Po celé zemi je takových prodejen více než 50, přičemž některé z nich fungují déle než 10 let. Nicméně maloobchody stále trpí nedostatkem základních surovin, jako jsou vejce, drůbež, ovoce, zelenina, mléko, máslo a sýry. Více než 33 procent konzumentů BIO potravin není se současným sortimentem spokojeno. Rozvoj domácího trhu je určen poptávkou zákazníků, která je v současnosti uspokojována převážně zvyšováním dovozu.“

Ačkoli se zájem Čechů o potraviny v BIO kvalitě zvyšuje, stále je zde velká část obyvatel, pro něž je hlavním kritériem při výběru zboží jeho cena. Snad je to pochopitelné, uvážíme-li, že minimálně dvě v současnosti žijící generace byly pod přímým vlivem totalitního režimu, v němž prakticky neexistovala konkurenční nabídka téhož výrobku. Pro mnohé z těchto – dnes často

starších lidí – je nesnadné porozumět rozdílu mezi „obyčejným kuřetem“ a „BIO kuřetem“. Jak velmi trefně uváděla propagační kampaň Ministerstva zemědělství, která měla občany motivovat k nákupu BIO produktů: Rozdíl totiž není vidět. Pro mnohé je výsledkem tohoto srovnání přesvědčení, že rozdíl je pouze právě v ceně. A cena BIO produktů je pochopitelně vyšší, a to úměrně výrobním, resp. pěstitelským nákladům.

Producentům ekologicky pěstovaných či chovaných výrobků stát vypomáhá dotacemi, o nichž se zde nebudeme rozšiřovat. Pro úplnost však shrňme celkové částky vynaložené státem na dotace v ekologickém zemědělství v letech 1998-2008.

Tabulka 2: Dotace v ekologickém zemědělství.

Rok	Vyplacené finanční prostředky (v CZK)
1998	48 091 000
1999	84 168 000
2000	89 101 971
2001	167 966 104
2002	210 861 131
2003	210 861 131
2004	292 200 000
2005	285 828 855
2006	304 995 064
2007	536 410 176
2008	687 594 517

Závěrem první části shrňme, že ačkoli není situace české ekologického zemědělství ideální a rozhodně je stále co zlepšovat, díky velkému a dále rostoucímu zájmu spotřebitelů o BIO produkty, má u nás ekologické zemědělství velký potenciál. Otázkou je, zda a kdy se naši zemědělci naučí tyto možnosti využívat, jak se jim podaří nahradit velké množství importovaných produktů českými výrobky a jak jim v této všeobecně vítané snaze může společnost pomoci.

1.4 Legislativa pro ekologické zemědělství a kontrola EZ

Nařízení Rady (ES) 834/2007

Dne 28.6. 2007 bylo oficiálně zveřejněno nové Nařízení Rady a Evropského parlamentu (834/2007), které od 1.1. 2009 nahrazuje stávající Nařízení Rady 2092/2091. Prováděcí právní předpisy pro konkrétní oblasti ekologické produkce jsou od podzimu 2007 předmětem příprav. Mezi hlavní změny nového nařízení patří:

- Problematika veřejného stravování nebyla zahrnuta do oblasti působení nového NR a bude řešena na úrovni národních pravidel
- Oproti stávajícímu Nařízení Rady 2092/2091 byly cíle a základní principy ekologické produkce shrnuty do jedné kapitoly
- Rozšíření působnosti o akvakulturu, mořské produkty, droždí
- Souhrnný katalog výjimek z produkčních pravidel pod heslem „flexibilita“
- Změny v označování bioproduktů, dosud platná kategorie 70 % se ruší
- Předpis pro povinné označování všech biopotravin původem z EU evropskou značkou
- Zahrnutí kontrolního systému NR (ES)882/2004

Nařízení o potravinách a krmivech

- Změna pravidel dovozu bioproduktů ze třetích zemí – rozdílně bude posuzován dovoz „shodných produktů“ a „produktů s ekvivalentní zárukou“
- Byla stanovena hranice 0,9 % GMO pro případ nezaviněné stopové kontaminace - Nařízení Komise (ES) 349/2007 a 1319/2007

Mezi legislativní úpravy v roce 2007 patří např. Nařízení Komise (ES) 349/2007 a 1319/2007, kterými se zvyšuje podíl povolených krmiv pocházejících z přechodného období a upřesňují se pravidla pro pasení zvířat na konvenčních pastvinách při přemísťování z pastviny na pastvinu.

Kontrolní organizace

Kontrolu a certifikaci organizací vykonávají tři společnosti: KEZ, o.p.s. (Chrudim), ABCert GmbH (Brno), Biokont CZ, s.r.o. (Brno). Produkční směrnice svazu PRO-BIO. PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců schválil aktualizaci svazových produkčních směrnic, které jsou zpracovány podle směrnice svazu Bioland a jsou uznávány i svazy Bio-Austria a Bio Suisse. Směrnice představují vyšší standard, který umocňuje holistický přístup a zlepšuje transparentnost celého systému – od ekoprodukce přes zpracování bioproduktů, kontrolu a certifikaci až po prodej biopotravin.

Požadavkem je striktní uzavřenost ekologického podniku, detailněji rozpracované postupy zpracování, snížení povolených chemických vstupů při zpracování bioproduktů, přísnější požadavky na welfare hospodářských zvířat a další. Biosuroviny a biopotraviny se standardem PRO-BIO/Bioland nabízejí odběratelům i spotřebiteli biopotraviny vyrobené za přísnějších podmínek, než definoval zákon č. 242/2000 Sb. a NR(EHS)2092/91, s dokonalou kontrolou v souladu s těmito standardy jsou považovány za rovnocenné bioproduktům s označením Bioland.

2. Současné možnosti vzdělávání v ekologickém zemědělství

V ideálním světě člověk sbírá informace, učí se pozorováním odborníků zkušených v jeho oboru a teprve ve chvíli, kdy se cítí dostatečně vzdělán, se pouští do praxe. Oproti tomu ve světě reálném to mnohdy bývá zcela jinak – lidé se učí tak říkajíc za pochodu, v praxi. V ekozemědělství, které je v našich podmínkách relativně mladým odvětvím, je to právě takhle. Producenti ekologicky pěstovaných výrobků a BIO výrobků dnes mají navíc velkou nevýhodu kvůli tomu, že jsou první silnou generací v oboru, a nemají se tedy – vyjma odborníků ze zahraničí – od koho učit.

2.1 Vzdělávací možnosti poskytované státem

Stát má samozřejmě podstatně širší spektrum možností, jak podpořit rozvoj ekologického zemědělství než „jen“ dotacemi. Za dvě oblasti mimo finanční podporu, v nichž vláda výrazně pomáhá, bych označila jednak propagaci a rozsáhlou mediální kampaň, o níž byla řeč výše, a také záštita vzdělávacích programů pro ekologické zemědělce. V akčním plánu České republiky pro ekologické zemědělství je mimo jiné vyjádřen i velký důraz kladený na další vzdělávání odborníků v této oblasti. Zároveň odborníci Ministerstva zemědělství přiznali, v čem zde spočívají hlavní trhliny. „Vzdělávání a poradenství v ekologickém zemědělství není dostatečně řešeno. Pro zlepšení této situace je nezbytné rozšířit nabídku vzdělávacích a poradenských aktivit, zajistit jejich profesionální úroveň a zvýšit zájem o účast v nich. Aktuální informace z oblasti EZ zpřístupňovat více způsoby tak, aby byly všeobecně lépe dosažitelné. Lépe koordinovat aktivity jednotlivých útvarů MZe s výzkumnými pracovišti a nevládními organizacemi. Také se navrhuje využít v oblasti vzdělávání a poradenství technické a odborné zázemí středních zemědělských škol a univerzit při pořádání odborných seminářů, při vydávání učebních textů atp.“

V rámci středoškolského vzdělání je výuka EZ obsažena v rámcových výukových programech pro zemědělské obory. Některé střední odborné školy mají v rámci studijního oboru Agropodnikání rozšířenou výuku jak v teoretické (Humpolec, Dalovice, Rožnov pod Radhoštěm, Šumperk, Staré Město u Uherského Hradiště), tak v praktické oblasti (např. Školní statek SZeŠ Dalovice). Ekologické zemědělství je různými formami (nejčastěji jako volitelný předmět) vyučováno na všech zemědělských univerzitách (ČZU Praha, MZLU Brno, JČU České Budějovice) i na fakultách s přírodovědným zaměřením (např. Přírodovv fakulta UP Olomouc, Přírodov. fakulta UJEP Ústí n. L.).

Na Mendelově zemědělské a lesnické univerzitě v Brně (MZLU) se vyučuje ekologické zemědělství jako nepovinný předmět v rámci oborů v rámci tří fakult, v roce 2007 zde bylo ukončeno 23 bakalářských prací, 7 diplomových prací a 1 disertace zabývajících se přímo ekologickým zemědělstvím v různých souvislostech. Pro další roky je zadáno 47 bakalářských prací a 27 diplomových prací. Na Fakultě agrobiologie, přírodních a potravinových zdrojů České zemědělské univerzity v Praze (ČZU) probíhá na katedře rostlinné výroby výuka pěti předmětů z oblasti ekologického zemědělství, od roku 2008 by zde měl být akreditován tříletý bakalářský obor Ekologické zemědělství. Na UP Olomouc probíhá výuka ekologického zemědělství v rámci předmětu agroekologie, pedologie a disciplín souvisejících s krajinnou ekologií a krajinným plánováním (každý předmět navštěvuje minimálně 20 studentů).

Nejaktivnější je v oblasti vysokoškolské výuky ekologického zemědělství Zemědělská fakulta Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích (ZF JU), která v rámci bakalářského studia nabízí obor „Trvale udržitelné systémy hospodaření“ a v magisterském studiu obor „Agroekologie“ se specializací na ekologické zemědělství. Namísto původně plánovaných 60 studentů byl na obor Agroekologie přijat dvojnásobný počet studentů. Pro velký zájem z praxe byla akreditována kombinovaná forma oboru „Trvale udržitelné systémy hospodaření“, kde ve spolupráci s SZeŠ v Písku zahajuje formou celoživotního studia výuku 40 uchazečů prvního ročníku (2007). V rámci mezinárodního projektu Ecologica proběhl v roce 2007 na ZF JU e-learningový kurz Ekologického zemědělství, který absolvovalo 35 zájemců. Škola nyní připravuje letní školu „Multifunkčnost ekologického zemědělství v LFA“ pro studenty ze 14 evropských univerzit. ZF JU je také členem ENOAT (European Network of Organic Agriculture Teachers).

Ministerstvo zemědělství obecně vzato pořádá velké množství nejrůznějších seminářů a odborných konferencí, ale nabídka týkající se ekologického zemědělství rozsáhlá není. Lze-li alespoň na celkovou nabídku soudit ze seznamu akcí, které se konaly za celý rok 2010.

Přesto není stát ve věcech vzdělávání v oblasti ekozemědělství nečinný! Zaštiťuje, podporuje a propaguje nejrůznější akce pořádané nevládními organizacemi, o nichž bude řeč níže.

„Tyto akce jsou zpravidla zajišťovány soukromými poradci vyškolenými a akreditovanými českým Ministerstvem zemědělství prostřednictvím Ústavu zemědělských a potravinářských informací (ÚZPI). Tato instituce, zřízená Ministerstvem zemědělství zároveň provozuje informační portál o

ekozemědělství, organizuje školení a odborné konference a vydává metodologický manuál a další tiskoviny.“ Nesmíme opomenout ani skutečnost, že zemědělství je úzce spjato také se státními odbornými středními školami a univerzitami. „V České republice je ekozemědělství vyučováno na zemědělských univerzitách v Praze, Brně a na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Některé z těchto zemědělských škol mají ekozemědělství jako samostatný předmět. Většina zemědělských škol a dalších vzdělávacích institucí však vedou ekozemědělství jako součást kurzů pěstitelství a chovatelství hospodářských zvířat.

2. Vzdělávací možnosti poskytované nevládními organizacemi

Z průzkumu možností vzdělávání v ekozemědělství vyplývá, že jeho těžiště spočívá právě v nevládních iniciativách. Některé z nich se zaměřují na poradenství zemědělcům a na pomoc s problémy všedního dne na biofarmě. Jiné se specializují na organizování seminářů, konferencí a workshopů či návštěv spřátelených biofarem v rámci České republiky i v zahraničí. Jak už bylo řečeno výše, kontakt se zahraničím je v mladém rozvíjejícím se oboru, jako je tento, nesmírně významný, neboť v zemích západní Evropy mají zemědělci díky příznivějším socioekonomickým podmínkám v minulosti více zkušeností. Mnohdy se však všechny uvedené aktivity jednotlivých organizací různě kombinují a prolínají. Na jednu stranu je jistě dobře, že je nabídka nevládních organizací tak široká, není však jisté, nakolik je pro cílovou skupinu snadné se v ní zorientovat, protože kromě toho, že jsou potřeba odborné znalosti ze zemědělství, je problematika ekozemědělství opředená poměrně složitou legislativou.

2.2.1 Obchodní společnost PRO-BIO

2.2.1.1 PRO-BIO obecně

„PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců je celostátní sdružení ekozemědělců, zpracovatelů a prodejců biopotravin. Sdružuje také poradce, školy, spotřebitele a přátele ekologického zemědělství.“ O fungování společnosti se na jejich webové stránce dočteme: „Hlavním posláním svazu PRO-BIO je prosazovat v ČR ekologické zemědělství v méně intenzivních oblastech ale

stejně tak v oblastech produkčních. Důležitou součástí je propagace biopotravin, vždy s ohledem na zájmy ekologických zemědělců, členů svazu PRO-BIO, kteří tento obor v ČR rozvíjejí a prosazují již od roku 1990. (...) Svaz ve spolupráci s předními evropskými svazy ekologického zemědělství vyvíjí vlastní směrnice pro hospodaření i zpracování, které respektují základní evropskou normu Nařízení Rady NR (dotace a legislativa), ale navíc požadují celopodnikový přechod na ekozemědělství a jsou přísnější než základní požadavky NR v mnoha dalších oblastech (Směrnice PRO-BIO). Kromě toho poskytuje svaz PRO-BIO svým členům informační servis, poradenství, bezúročné půjčky, pořádá vzdělávací akce, pomáhá s odbytem a zajišťuje cílenou propagaci a reklamu.“

Právě PRO-BIO společně s Bioinstitutem (který byl založen svazem PRO-BIO) a Eposem jsou nejvýraznější vzdělávací iniciativy v oboru v českém prostředí.

Vzdělávání je jednou z hlavních náplní činnosti svazu PRO-BIO už od počátku jeho vzniku.

Vzdělávací činnost se zaměřuje na následující oblasti: odborné akce, vydavatelská činnost odborná knihovna a konzultace a poradenství.

2.2.1.2 Odborné akce

Jedná se o nejrůznější semináře, přednášky, konference, odborné exkurze, kurzy na ekofarmách, pracovní pobyty u zkušených ekozemědělců či dny otevřených dveří. Vzdělávací akce v letech 2008–2010 probíhají v rámci projektu Ekologické zemědělství a zpracování biopotravin (EZZB), který má za cíl vytvoření sítě ukázkových farem splňující nadstandardní prvky v ochraně životního prostředí nebo produkce biopotravin, zlepšení welfare na ekologických farmách a vypracování metodik v oblasti zpracování a prodeje ekologických produktů.

„Cílem vzdělávacích akcí (seminářů) je zvýšit informovanost mezi ekologickými zemědělci a obchodníky s biopotravinami, a tím přispět k celkovému rozvoji ekologického zemědělství v ČR. V rámci seminářů jsou účastníci seznámeni se zajímavými tématy z oboru. Za dobu trvání projektu EZZB bude uspořádáno cca 40 akcí, v každém kraji bude uspořádána alespoň 1 akce ročně.

Semináře budou realizovány za účasti českých i zahraničních lektorů, doplněné tuzemskými i zahraničními exkurzemi. Mnohé semináře budou doprovázet praktické ukázky, na nichž budou účastníkům prezentovány příklady přímo v praxi. Pro všechny účastníky budou k dispozici informační a vzdělávací materiály, vztahující se k danému tématu.“

Pro ilustraci uvádíme seznam odborných seminářů organizovaných svazem PRO-BIO v letech 2008, 2009 a 2010.

2008	2009	2010
Odbyt rostlinných bioproduktů v roce 2008, kvalita produkce pohledem obchodu, Lednice	Ekologické zemědělství v našem regionu a využití a zpracování jeho produkce, Nová Ves nad Popelkou	Pěstování a skladování plodin v EZ
Odbyt rostlinných produktů v roce 2008: pěstování řepky v EZ, Dalovice	Odbytové možnosti pro české ekozemědělce, certifikace dle vyšších standardů, Hrádek	Novela zákona o ekologickém zemědělství, udělování výjimek 2010
Odbytové možnosti pro české ekozemědělce: zpracování regionální produkce na Zlínsku, Hostětín	Zásady chovu hospodářských zvířat v EZ, zpracování masa a výroba masných výrobků v biokvalitě, Roupov	Vyhlídky ekologického zemědělství
Odbytové příležitosti pro české ekologické zemědělce, nové poznatky při hospodaření na orné půdě v EZ, Vražné	Porážka a zpracování masa a masných výrobků v EZ, ukázka faremní porážky	Faremní zpracování, prodej ze dvora, odbyt bioproduktů

Kvalita a bezpečnost bioproduktů, Jihlava	Stav a možnosti produkce biomléka	Ochrana polních plodin v ekologickém zemědělství, produkce bioosiv
Odbytové příležitosti pro české ekologické zemědělce, výsledky výzkumu pro EZ, Cross-compliance v roce 2009, Deštné	Porážka a zpracování masa v ekologickém zemědělství, praktická ukázka faremní porážky	Pěstování, sběr a zpracování léčivých rostlin v systému EZ
Společná zemědělská politika v kontextu revize rozpočtu EU - vize do budoucna, konference Praha	Ochrana přírody na úrovni farmy a faremní plány šetrného hospodaření	Tradiční přehlídka polních pokusů
Odbytové příležitosti pro české ekologické zemědělce, Pěstování řepky v EZ, Cross compliance a evidence v EZ, Zvole u Prahy	Šetrné zemědělské hospodaření a ochrana přírody	Produkce bioosiv, ochrana polních plodin v ekologickém zemědělství
---	Produkce osiv v ekologickém zemědělství	Ochrana polních plodin v ekologickém zemědělství, produkce bioosiv
---	Rozbor aktuálních poznatků	Ekologické zemědělství a malofaremní

---	při pěstování rostlin v ekologickém zemědělství	zpracování masa
---	Šetrné hospodaření ve velkoplošných chráněných územích, místa pro přírodu na ekologických farmách	Pěstování, sběr a zpracování léčivých rostlin v systému EZ
---	Produkce osiv v podmínkách ekologického zemědělství	Použití přípravků na bázi mikroorganismů v zemědělství (nejen ekologickém)
---	Možnosti odbytu pro české ekologické zemědělce	Porážka a zpracování masa v podmínkách EZ Zpráva ze semináře:
---	Zpracování mléka a mléčných výrobků v ekologickém zemědělství	Zkušenosti a připravované novinky v oblasti Cross Compliance & Faremní plány po roce 2013 jako způsob hospodaření
---	Zážitková pedagogika na farmách: Ekovýchové programy pro školy v prostředí farmy	---
---	Zpráva ze semináře: EZ, inovace, aktuality, zajímavosti	---

2.2.1.3 Vydavatelská činnost

Svaz PRO-BIO se zabývá publikační činností, vydává knihy, bulletiny, sborníky, příručky, zajišťuje odborné překlady, informace pro zemědělce a letáky k propagaci ekologického zemědělství a biopotravin.

2.2.1.4 Odborná knihovna

Informační centrum v Šumperku disponuje unikátní sbírkou knih, časopisů a dalších materiálů z oblasti ekologického zemědělství a biopotravin. Zájemci mohou vyhledávat jednotlivé tituly přes internet nebo osobně na základě telefonické domluvy využít v pracovních dnech mezi 9 a 15 hodinou studovnu v sídle svazu.

2.2.1.5 Konzultace a poradenství v IC Šumperk

Osobní konzultaci v IC Šumperk si můžete zajistit po telefonické domluvě v pracovních dnech mezi 9. a 15. hodinou. Odborné poradenství pro zemědělce, zpracovatele a prodejce zajišťují školení poradci.

2.2.1.6 Poradna

Poradenská činnost je v ekologickém zemědělství velice důležitým zdrojem informací, neboť se jejím prostřednictvím koncentrují informace shromážděné zemědělci z praxe, tedy ty vlastně vůbec nejužitečnější. „Poradenství v oblasti ekologického zemědělství je stěžejní aktivitou svazu PRO-BIO. Svaz PRO-BIO jej zajišťuje pro své členy – zemědělce prostřednictvím vyškolených poradců. Poradci působí v jednotlivých regionech a každý zemědělec je může kontaktovat u svého správce regionálního centra. Cílem poradenství je připravit podniky na řádnou kontrolu ekologického zemědělství (EZ) a její hladký průběh. Poradci jsou schopni pomoci zemědělcům s přechodem na ekologický systém hospodaření, podávají informace o kontrolních organizacích EZ v ČR (www.abcert.cz, www.biokont.cz, www.kez.cz), vysvětlují rozdíly a shody u jednotlivých kontrolních organizací, v neposlední řadě řeší odborné dotazy a úkoly jednotlivých členů přímo v podnicích (např. havarijní plány, evidence hnojení, evidence POR, dodržování cross-compliance, uspořádání zimovišť skotu z pohledu NR 2092/91). Poradenství pro producenty a zpracovatele biopotravin poskytuje svaz PRO-BIO na základě individuálních požadavků.“

2.2.2 Bioinstitut – Institut pro ekologické zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny

Bioinstitut, o. p. s., byla – jak bylo řečeno již dříve – založen svazem ekologických zemědělců PRO-BIO společně s Výzkumným ústavem pro ekologické zemědělství FiBL Frick a Univerzitou Palackého v Olomouci.

„Mezi nejdůležitější aktivity Bioinstitutu patří:

- přenos poznatků z vědy a výzkumu do praxe,
- výchova, vzdělávání, publikační činnost,
- výzkum.

Vzhledem k částečně společnému původu je pochopitelné, že Bioinstitut spolupracuje s PRO-BIEM na výše jmenovaných seminářích a dalších vzdělávacích akcích. Velkou událostí, která se letos konala již poděšáté, je Bioakademie – Evropská letní akademie ekologického zemědělství, které se každoročně účastní zástupci více než 20 zemí Evropy.

„Bioakademie je určena zájemcům z řad české a zahraniční odborné i laické veřejnosti, zájemcům o ekologické zemědělství, spotřebitelům biopotravin a lidem se zájmem o zdravý životní styl a přírodu. Bioakademie se pravidelně koná na přelomu června a července v Lednici, v malebném prostředí Lednicko–valtického areálu.“

Protože kompletní zprávy o programu, prezentacích a závěrech každého ročníku Bioakademie lze snadno nalézt na webových stránkách svazu PRO-BIO (www.pro-bio.cz), není třeba je zde příliš rozvádět. Shrňme však alespoň pro forma, jaká byla zastřešující témata těchto mezinárodních konferencí.

- 2001 – Ekologické zemědělství – strategický krok na cestě k vytvoření panevropského modelu hospodaření
- 2002 – Chov krav s tržní produkcí mléka v ekologickém zemědělství; Trh s bioprodukty, jeho rozvoj a vhodné struktury; Biodiverzita a ekologické zemědělství
- 2003 – Ekologické zemědělství – šance pro produkční oblasti; Ekologické zemědělství = zdravá Země, zdravé potraviny, zdraví lidé
- 2004 – Ekologické zemědělství, správná zemědělská praxe, ochrana životního prostředí; Ekologické zemědělství jako podnikání
- 2005 – Nechemická ochrana rostlin; Zdraví zvířat v ekologickém zemědělství; Podpora a

rozvoj ekologického zemědělství v EU

- 2006 – Trvalé travní porosty v ekologickém zemědělství a jejich produkční a mimoprodukční funkce; Kvalita biopotravin – jezme zdravěji!; Trvalé travní porosty v ekologickém zemědělství a jejich produkční a mimoprodukční funkce
- 2007 – Role ekologického zemědělství ve vztahu k ochraně krajiny a klimatickým změnám, faremní zpracování biopotravin a specifika chovu prasat a ryb v biokvalitě
- 2008 – Nové poznatky vědy a výzkumu v ekologickém zemědělství a trendy rozvoje
- 2009 – Ekologické zemědělství nabízí odpověď na aktuální environmentální výzvy
- 2010 – Důvěryhodnost a podvody v ekologickém zemědělství; Politika a ekologické zemědělství v EU po roce 2013.

Ačkoli je hlavní organizátorem Bioakademií PRO-BIO, svou významnou roli hraje i Bioinstitut, neboť díky němu letos poprvé Bioakademie obsahovala vědeckou část konference: „Na vědecké konferenci organizované Bioinstitutem, která se stala poprvé součástí Bioakademie, odprezentovala řada evropských výzkumných institucí nejnovější výsledky svých výzkumů.“

Jedním z nejzajímavějších kurzů nabízených zájemcům o ekologické zemědělství je prezenční **“Praktický kurs ekologického zemědělství”**.

Roční kurs vzdělávání určený laické i zemědělské veřejnosti se zaměřením na praktickou výuku.

Výuka probíhá v deseti dvoudenních seminářích a je koncipována podle nové učebnice „Ekologické zemědělství v praxi“ (Šarapatka, Urban, 2006). Lektoři jsou převážně autoři jednotlivých kapitol učebnice. Praktické cvičení probíhalo pod vedením Josefa Sklenáře, jeho součástí byly exkurze do ekologických podniků v ČR a v Rakousku a účast na Bioakademii. (jaro 2007 – jaro 2008).

2.2.3 Epos – Spolek poradců v ekologickém zemědělství ČR

Epos je občanské sdružení poradců, výzkumných pracovníků a pedagogů v oblasti ekologického zemědělství. „Vysoká odbornost a kvalifikace členů spolku je zaručena pravidelným vzděláváním členů na soustředěních probíhajících v ČR, zahraničními stážemi, vydáváním a

distribucí odborných poradenských materiálů a publikací. Spolupracujeme s řadou institucí v oblasti zemědělství a životního prostředí; mezi naše nejvýznamnější partnery patří: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců Šumperk, ÚZEI Praha, MZe ČR, VÚŽV Praha-Uhřetěves, VÚRV Praha-Ruzyně, ÚKZÚZ, JČU České Budějovice, MZLU Brno, ČZU Praha a kontrolní organizace v EZ. Tato spolupráce je předpokladem toho, že informace, se kterými pracujeme, jsou vždy aktuální.

Podobně jako Bioinstitut je i Epos primárně orientován na vzdělávání, poradenství a výzkum. Pro účel této analýzy je pochopitelně stěžejní oblast vzdělávání. Shrňme si tedy, jaká je zde nabídka ze strany Eposu:

„Spolek pořádá pravidelně vzdělávací akce

- pro své členy, kterým umožňuje:
 - zvyšovat svou kvalifikaci,
 - získávat aktuální informace z oboru,
 - výměnu zkušeností,
 - udržovat svou odbornost na vysoké úrovni;
- pro odbornou veřejnost nabízí:
 - semináře k aktuálním otázkám v zemědělství,
 - semináře k dotacím a podporám v zemědělství,
 - kurzy práce s počítačem (pouze pro zemědělce),
 - kurzy o ekologickém zemědělství,
 - exkurze na ekofarmy,
 - setkání a výměnu zkušeností mezi ekologickými zemědělci.

Co se odborných zemědělských znalostí, existuje očividná podobnost v klíčových tématech mezi všemi vzdělávacími institucemi, které se oboru věnují. V seznamu oblastí, jimž se věnuje Epos jsme si však dovolili zvýraznit dvě témata, na něž se dosud nedostává příliš často. Za prvé jde o seznamování se systémem dotací, které jsou pro ekozemědělce (stejně jako pro tzv. konvenční zemědělce) nesmírně důležité, a to zejména v dnešní ekonomicky nelehké době. Druhou dosud opomíjenou otázkou je výuka práce s počítačem a elektronickými zdroji. Je snad až s podivem, že

se tato problematika neobjevuje v nabídkách kurzů pro zemědělce častěji, uvážíme-li, jak obrovské množství zdrojů informací o ekologickém zemědělství je dostupné na internetu a jaký podíl administrativy lze a je dokonce třeba vyřídít elektronickou poštou atp.

Z tohoto pohledu je nabídka Eposu zřejmě nejkomplexnější, a tudíž nejpraktičtější. Nastíníme nyní také seznam projektů, které byly pod hlavičkou nebo alespoň za spoluúčasti Eposu zrealizovány od roku 2000 dodnes:

- 2009–2012 Projekt M00134 SuFa (Udržitelné systémy zemědělského hospodaření v česko-rakouském příhraničí - Sustainable farming) Tento česko-rakouský projekt koordinuje Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích a je řešen společně se Spolkem poradců v ekologickém zemědělství (EPOS) a Zemědělskou školou v Edelhofu. Cílem projektu je podpora rozvoje hospodaření na orné půdě v ekologickém zemědělství na obou stranách hranice prostřednictvím vzájemné výměny zkušeností v oblasti pěstování, zpracování a marketingu opomíjených pšenic (jednozrnka, dvouzrnka, špalda). Cílovou skupinou jsou ekologičtí farmáři, poradci, zpracovatelé a konzumenti výše uvedených plodin. Během řešení projektu budou vypracovány pěstitelské metodiky, pořádány semináře, polní dny a exkurze. Veškeré informace o projektu (pozvánky na akce, metodiky apod.) budou zveřejněny na webových stránkách projektu. Řešitelé projektu si dále dovoluují všem zájemcům nabídnout bezplatné členství v „Klubu pěstitelů a zpracovatelů alternativních pšenic“. Výhodou členství pro Vás bude rychlý informační servis (pozvánky na akce, publikace) prostřednictvím e-mailu nebo pošty a zasílání zpravodaje klubu, který bude obsahovat nejnovější informace k dané problematice. Projekt je financován Evropskou unií prostřednictvím Evropského fondu pro regionální rozvoj.
- 2009–2011 Podpora rozvoje regionálního odbytu biopotravin; veřejná zakázka, nositel zakázky: sdružení EPOS a PRO-BIO (ved. Roman Rozsypal); 6.300 tis. Kč, zadavatel: Mze
- 2009–2011 Možnosti velkých vývařoven pro snížení emisí oxidu uhličitého (opatření, rámcové podmínky, hranice) – Sustainable Kitchen (SUKI) Česko-rakouský projekt koordinuje agentura RMA Wien, partneři projektu jsou: Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích, BioAustria, Spolek poradců v ekologickém zemědělství a Zemědělská škola v Edelhofu. Projekt je financován Evropskou unií prostřednictvím Evropského fondu pro

regionální rozvoj.

- 2008–2010 Veřejná zakázka Ekologické zemědělství a zpracování biopotravin, část C Monitoring welfare na ekologických farmách; nositel zakázky PRO-BIO, spoluřešitel EPOS (Petr David); 530 tis. Kč, zadavatel Mze
- 2008 Odborné vzdělávání zemědělců v ekologické produkci a zpracování; Program rozvoje venkova I.3.1; nositel projektu (vedoucí Petr David); 432 tis. Kč, PRV 100% (75% EU + 25% státní rozpočet)
- 2008 Seznámení ekologických zemědělců s novelou NR 2091/92 a její aplikace v praxi; Program rozvoje venkova I.3.1; nositel projektu (vedoucí Petr David); 331 tis. Kč, PRV 100% (75% EU + 25% státní rozpočet)
- 2006–2008 Pilotní projekt Biopotraviny do škol, dílčí projekt v rámci projektu „Sít' informačních center zaměřených na agro-environmentální programy v Jihomoravském kraji a kraji Vysočina“; nositel projektu (ved. Tomáš Václavík); 240 tis. Kč, 75% OPRLZ + 25% státní rozpočet ČR (MŽP)
- 2006–2008 Pilotní projekt Sít' ukázkových ekofarem, dílčí projekt v rámci projektu „Sít' informačních center zaměřených na agro-environmentální programy v Jihomoravském kraji a kraji Vysočina“; nositel projektu (ved. Tomáš Václavík); 240 tis. Kč, 75% OPRLZ + 25% státní rozpočet ČR (MŽP)
- 2006–2008 Sít' informačních center zaměřených na agro-environmentální programy v Jihomoravském kraji a kraji Vysočina; nositel projektu (ved. Petr David); 13 mil. Kč, 75% OPRLZ + 25% státní rozpočet ČR (MŽP)
- 2003–2004 Vzdělávací akce Zákon o ekologickém zemědělství č. 242/2000 Sb., prováděcí vyhlášky MZe a související legislativa ČR a EU. Zásady správné zemědělské praxe.; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); 2.000.000,- Kč, 100% SAPARD
- 2003–2005 Kampaň za rozšíření metod ekologického zemědělství (EZ) v povodí řeky Moravy, dílčí projekt v rámci Dunajského regionálního projektu; nositel projektu (ved. Jiří Urban, Petr Trávníček); REC 5.683,- USD
- 2003 Seminář Orná půda v systému EZ; dotační titul 9.A.b.3; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); MZe 24.000,- Kč
- 2003 Seminář Výživa rostlin a zvířat v EZ, nitrátová směrnice, envi programy pro EZ a další

- zdroje financování EZ; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); NAZV MZe 36.700,- Kč
- 2003 Seminář Tržní plodiny v ekologickém zemědělství a jejich zpracování; dotační titul 9.A.b.3; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); MZe 12.500,- Kč
 - 2003 Vzdělávání ekologických poradců – seminář Nařízení Rady (EHS) 2092/1991; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); MZe 120.000,- Kč
 - 2002 Seminář Produkce bioosiv v ekologickém zemědělství, pracovní setkání zástupců EZ a osivářských a množitelských podniků, dot. titul 9.A.b.3; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); 42.400,- Kč, z toho 40% MZe, + 70% vlastní zdroje
 - 2002 Vzdělávání ekologických podnikatelů podle zákona 242/2000 Sb., v rámci dotačního titulu 9.C ; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); 135.000,- Kč, z toho 70% MZe + 30% vlastní zdroje
 - 2002 Vzdělávání poradců registrovaných na MZe ČR, v rámci dotačního titulu 9.B.b; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); 67.500,- Kč, z toho 90% ÚZPI + 10% vlastní zdroje
 - 2002 Vzdělávací seminář pro poradce Ekologické zemědělství; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); 50.000, - Kč, zadavatel ÚZPI
 - 2001 Vzdělávání poradců registrovaných na MZe ČR, v rámci dotačního titulu 9.B.b; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); 154.500,- Kč, z toho 90% MZe + 10% vlastní zdroje
 - 2001 Vzdělávání ekologických podnikatelů podle zákona 242/2000 Sb., v rámci dotačního titulu 9.C ; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); 220.000,- Kč, z toho 70% MZe + 30% vlastní zdroje
 - 2000 Vzdělávání poradců registrovaných na MZe ČR, v rámci dotačního titulu 9.B.b; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); 138.000,- Kč (90%) VÚŽV Praha – Uhřetěves + 10% vlastní zdroje
 - 2000 Vzdělávání poradců registrovaných na MZe ČR, v rámci dotačního titulu 9.B.b; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); 71.000,- Kč (90%) VÚŽV Praha – Uhřetěves, 10% vlastní zdroje
 - 2000 Vzdělávání ekologických zemědělců v návaznosti na Nařízení Rady (EEC) 1257/1999; nositel projektu (ved. Květuše Hejátková); 126.000,- Kč, 100% Mze

2.2.4 Další angažované instituce

Kromě největších organizací zabývajících se ekologickým zemědělstvím a vzděláváním odborníků v něm jsou samozřejmě i menší sdružení, která mají svůj podíl na rozšiřování ekologického pěstování a chovatelství. Jako příklad uvádíme dvě iniciativy.

2.2.4.1 Libera

Jde o společnou organizaci, která se snaží na hospodářském základě spojit činnost účastníků sdružení k organizaci, podpoře, spolupráci ve výrobě a prodeji biopotravin cestou užití. Pochopitelně to značně usnadňuje krušné začátky některých ekozemědělců, kteří nemají praktické zkušenosti. Dalšími body činnosti Libery jsou například společné závazné výrobní technologie alternativního zemědělství a společných ochranných známek, zpracovávání a vydávání směrnic, které závazně stanovují technologii alternativního zemědělství a kontrolují její plnění; registrace ochranné známky a při plnění směrnice označování produktů a výrobků účastníků sdružení a sdružením uznaných výrobců potravin; organizace prodeje produkce a podíl na tvorbě cen a také – což nás zajímá nejvíce – zabezpečování odborného poradenství a pomoci účastníkům sdružení a zajišťování vzdělání pracovníků podniků účastníků sdružení. Výhodou Libery oproti ostatním je zaměření vzdělávacích aktivit na oblast marketingu a vzájemné ekonomické podpory producentů.

2.2.4.2 Naznačení dalších aktivit

Smyslem ekologického zemědělství pochopitelně není pouze ochrana a posilování bezprostředního i dlouhodobého zdraví konzumenta, ale také – a možná dokonce především – ochrana a šetření životního prostředí a ohleduplnost vůči přirozenému stavu přírody.

Není proto divu, že se v ekozemědělství angažují také ekologická hnutí. Již mnoho let se ekologická hnutí v Česku věnují podpoře a propagaci produktů ekozemědělství a také zásadně brojí proti používání geneticky modifikovaných organismů v konvenčním zemědělství. I na tato témata pořádá například Hnutí Duha semináře pro veřejnost o setkávání odborníků z oblasti ekologického zemědělství.

3. Výzvy ve vzdělávání ekozemědělců

Při pohledu na poměrně dlouhý výčet dostupných kurzů, seminářů a nejrůznějších konferencí by bylo snadné naši analýzu uzavřít tím, že nabídka vzdělávacích akcí pro ekozemědělce je pestrá a více než dostačující. Položme si však ještě jednou tutéž otázku: Jsou výše jmenované kurzy, semináře a konference po zemědělce opravdu dostupné?

Každý člověk, který se někdy přiblížil farmě, musel vidět, kolik práce péče o ni obnáší. Zejména tam, kde se kombinuje rostlinná a živočišná výroba. A nyní si znovu připomeňme, v čem spočívá idea a síla ekologických farem. Ekologické zemědělství je založeno čistě na používání organických hnojiv (hnůj, kompost, atd.), který nepřipouští hnojiva minerální. Velký důraz je kladen na přirozenou půdní úrodnost, vyhnojování polí a agrotechniku. V souvislosti s tím, že se hnojí hlavně organickými hnojivy, se jedná o sdruženou rostlinnou a živočišnou výrobu. Zároveň obnáší etičtější přístup vůči chovaným zvířatům, ochranu životního prostředí, šetření neobnovitelných zdrojů, ochranu zdraví populace, ale i udržení biodiverzity (rozmanitosti rostlinných a živočišných druhů).

Znamená to vyloučení veškerých chemických prostředků na hubení hmyzu, škůdců i plevelů, jak připomíná někdejší dobrovolník z australské biofarmy na webu programu WWOOF: „Jeden z druhů práce, který vás asi na farmě nemine, je plení záhonů. Absence pesticidů a jiných chemikálií patří mezi principy ekologického zemědělství. To znamená, že plevel, které nezničí chemický postřik, musí vytrhat lidské ruce. Trávit hodiny na kolenou v horkém dni patří mezi méně zábavné chvíle na farmě.“ Při péči o úrodu a zvířata a při absenci nástrojů, které konvenčním zemědělcům tak zásadně ulehčují práci (o kvalitě nyní nehovoříme), není jistě volného času mnoho. Kolik hodin si může ekozemědělec dovolit strávit na cestách po větších městech nebo vzdálených vesnicích, kde se právě koná seminář? Jak často se na takovou akci dostane (nemluvě o poměru této frekvence a nálehavosti, s jakou dané školení potřebuje). A jak si naplánuje cirkadiánní cyklus zvířat tak, aby mohl odejít právě v době konání přednášky?

Z výše uvedeného vyplývá, že nelze jinak než zkonstatovat, že ačkoli nabídka vzdělávacích aktivit pro ekozemědělce v České republice je relativně bohatá a komplexní, není vlivem své roztržitosti mezi několika organizací, různých měst a s přihlédnutím k časové náročnosti práce na biofarmě příliš kompatibilní s faktickými možnostmi ekozemědělců. Výzvou a otázkou tedy

zůstává – v souladu se starým rčením, že „nemůže-li Mohammed k hoře, musí hora k Mohammedovi: Není-li v silách zeměděle přizpůsobit se stanovenému rozvrhu vzdělávacích akcí, jak můžeme informace v přehledné, snadno uchopitelné a názorné a ideálně interaktivní a zážitkové podobě dostat k zemědělcům? Velký potenciál nám zde skýtá právě využití počítačů a internetu a nezbývá než doufat, že to tvrdě pracujícím zemědělcům usnadní nelehký úkol „vyléčit“ alespoň část českého zemědělství ze zahlcení chemikáliemi.

Seznam literatury:

Dyrtlova, K., Organic farming in the Czech Republic 2007,

http://www.organic-europe.net/country_reports/czech_republic/default.asp#j

Kročková, T. Ekologické zemědělství v ČR: Jak jsme na tom?, 2010

<http://www.nazeleno.cz/bio/biopotraviny-1/ekologicke-zemedelstvi-v-cr-jak-jsme-na-tom.aspx>

MZČR, Bioinstitut.cz, Ekologické zemědělství v České republice - Ročenka 2007,

http://www.bioinstitut.cz/publikace/documents/RocenkaEZ_2007-cela-FINAL.pdf

Resnicoff, M. Organic farming in the Czech Republic,

<http://www.suite101.com/content/organic-farming-in-the-czech-republic-a215743>

<http://www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ids=0&ch=28&typ=1&val=22993>

Statistická zpráva ministerstva zemědělství k 31. prosinci 2009

http://eagri.cz/public/web/file/56451/Zprava_EZ_2009_aktualizovano_16_6_2010_UZEI.pdf

Zach, D., Podívejte se, jak vypadá česká biofarma, 2010

<http://www.nazeleno.cz/bio/biopotraviny-1/podivejte-se-jak-vypada-ceska-biofarma.aspx>

<http://www.agroweb.cz>

<http://www.pro-bio.cz/cms/clanek/23492/bioakademie-2009-hledala-odpovedi-na-vyzvy-globalni-krize>

<http://www.bioinstitut.cz/ekologicke.html>

<http://www.enviparagraf.cz/legislativa/>

<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=33482>